

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з івритської філології на тему:

СПОСОБИ ТА МЕХАНІЗМИ УТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В
СУЧАСНІЙ МОВІ ІВРИТ

Студента групи Півр 15-19
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми здобуття освіти
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.063 Східні мови
та літератури
(переклад включно), перша – іврит
Нагорного Івана Сергійовича

Науковий керівник:
Марченко Ірина Сергіївна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ ІВРИТ	6
1.1 Визначення терміну неологізм в сучасній лінгвістиці	6
1.2 Загальні принципи класифікації неологізмів в івриті	6
1.3 Висновки до I розділу	8
РОЗДІЛ II. ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІЇ МОВИ ІВРИТ	10
2.1 Періодизація відродження мови іврит	10
2.1.1 Історія івриту до XIX століття	11
2.1.2 Відродження івриту	18
2.2 Вплив Еліезера Бен Єгуди на відродження мови іврит	20
2.2.1 Біографія Еліезера Бен Єгуди	21
2.2.2 Академія мови іврит	24
2.3 Висновки до II розділу	25
РОЗДІЛ III. СПОСОБИ УТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ МОВІ ІВРИТ	26
2.1 Діяльність Комітету мови іврит та практика впровадження неологізмів	27
2.2 Механізми утворення нових лексичних одиниць в сучасній мові іврит	35
2.3 Висновки до III розділу	38
ВИСНОВКИ	41
АНОТАЦІЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

У кожної мови є свій унікальний історичний шлях, який мов шліфувальна машина, надавав їй особливий образ, характер та особливості. Це саме можна сказати й про мову іврит, яка привертає увагу багатьох дослідників, як істориків, так і лінгвістів. Воно і не дивно, бо ця мова не тільки існувала на протязі більш ніж двох тисячоліть і нею не тільки було написано багато книг Танаху, а й вона зробила за цей час розворот на 360 градусів від живої мови для повсякденного спілкування до напівмертвої мови Біблії, а потім була відроджена багатьма ентузіастами, і знов стала використовуватися для мовлення.

Той факт, що івритом майже не користувалися для спілкування на протязі багатьох сотень років, був причиною багатьох труднощів для людей, які хотіли відновити його статус як розмовної мови. Для того, щоб побороти застарілість та архаїчність, які були характерними для івриту, було потрібно модернізувати його, щоб ним можна було користуватися на рівні з іншими сучасними мовами.

Існувало два основних способи поповнити відсутню лексику. Першим було запозичення слів з різних мов: англійської, німецької, російської, арабської тощо. Для івриту це не було чимось новим, оскільки таке відбувалось ще за часів першого-другого храмів, коли до мови входили слова грецького, перського, арамейського та інших походжень.

Не дивлячись на те, що запозичення слів з інших мов не було чимось новим для івриту, люди, які займалися відродженням івриту, надавали перевагу другому способу, який полягав у тому, щоб утворювати нові лексичні одиниці згідно івритської морфології.

Саме для цієї мети у кінці XIX століття був організований Комітет мови іврит на чолі з Бен Єгудою. Потім, вже у середині XX століття, Комітет перетворився в Академію мови іврит, яка існує і до сьогодні і продовжує справу Бен Єгуди та його прихильників. Перший розділ був призначений дослідженню теоретичних засад дослідження неологізмів у мові іврит. Неологізми є невід'ємною складовою живої мови, оскільки вони дозволяють висловлювати нові ідеї та поняття, які з'являються в суспільстві. Наприклад, у сучасних мовах, включаючи іврит, неперервно з'являються нові технологічні терміни, що допомагають описати нові розробки в галузі інформаційних технологій. Ми замірилися дослідити неологізми в івриті в нашій курсовій роботі, тому що вони є важливим елементом аналізу мови. Дослідження неологізмів допомогло краще зрозуміти

тенденції у розвитку мови та вивчити особливості вживання нових слів та виразів у сучасному мовленні.

У другому розділі ми детально розповіли теорію, яка була необхідна для проведення практичної частини курсової роботи. У ньому ми проаналізували історію мови іврит, як вона перестала бути розмовною, як її потім відроджували у XIX-XX століттях, та приділена увага особистості Еліезера Бен Єгуди, тому що він був одним з найбільш відомих людей, що займалися модернізацією мови іврит, та хто одним з перших почав утворювати нові лексичні одиниці у мові іврит.

Окрім самого Бен Єгуди, до теоретичної частини ми включили ще колишній Комітет мови іврит, який зараз веде свою діяльність під назвою Академія мови іврит. Це було зроблено через те, що колись Комітет, а тепер вже Академія є основними джерелами неологізмів у сучасній мові іврит. Саме тому ми не могли не згадати їх у своїй курсовій роботі та не описати загальну інформацію про них та їхню діяльність.

Третій розділ був практичним і мав розкрити тему нашої курсової роботи, тобто дослідити способи утворення нових лексичних одиниць у мові іврит. Для кращої якості та зручності дослідження ми вирішили розділити основну частину розділу на два підрозділи.

У першому підрозділі ми проаналізували діяльність Комітету мови іврит: які були принципи, за якими утворювали нові лексичні одиниці, які були труднощі та особливості такої практики, для яких сфер життя вигадували неологізми тощо. Це було важливо, тому що саме діяльність Комітету мови іврит і проклала шлях до існування сучасної мови іврит, та тому що вона стала фундаментом для утворення нових слів в наші дні.

Другий підрозділ описує ситуацію з утворенням неологізмів в наш час. Там ми детально розписали, які способи використовують частіше за все, та навели приклади слів, які недавно увішли до мови в якості заміни для слів-запозичень.

Актуальність дослідження полягає у важливій ролі неологізмів для сучасної мови іврит. Ця тема є доволі популярною, проте немає її детальних досліджень. Апробація результатів дослідження відбулася на міжнародній практичній конференції “Ad Orbem per Linguas”.

Мета дослідження: провести аналіз способів та механізмів утворення неологізмів в сучасній мові іврит.

Мета дослідження зумовила необхідність постановки наступних конкретних завдань:

1. Дослідити теоретичні засади дослідження неологізмів у мові іврит.
2. Простежити життєвий шлях Еліезера Бен Єгуди та історію заснування Академії мови іврит.
3. Визначити, як відбувалася модернізація мови іврит, та як вона вплинула на сучасний іврит.
4. Проаналізувати способи утворення нових лексичних одиниць в сучасній мові іврит.

Об'єкт дослідження: утворення неологізмів в сучасній мові іврит.

Предмет дослідження: способи та механізми неологізмів в сучасній мові іврит.

Для реалізації поставлених завдань використовувалися наступні нижченаведені методи:

- метод аналізу;
- системний підхід;
- метод дедукції;
- метод індукції;
- метод контент-аналізу.

Матеріалом для дослідження слугували: наукові статті українською, англійською мовами, івритом, статті академії мови іврит.

Практичне значення роботи полягає у дослідженні способів та механізмів утворення неологізмів в сучасній мові іврит. Отримані результати можуть бути використані для подальших і глибших досліджень у перекладознавстві, а також у навчальному процесі під час викладання лексикології мови іврит.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, анотації іноземною мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ ІВРИТ

Неологізми є невід'ємною частиною живої мови, оскільки вони дозволяють виражати нові поняття, які з'являються в суспільстві. Наприклад, в сучасних мовах, у тому числі і в івриті, постійно з'являються нові технологічні терміни, які допомагають описати нові розробки в галузі інформаційних технологій.

Ми вирішили дослідити неологізми в івриті у своїй курсовій роботі, оскільки вони є важливим елементом мовного аналізу. Дослідження неологізмів може допомогти краще зрозуміти тенденції у мовному розвитку та вивчити специфіку вживання нових слів і виразів в сучасному мовленні.

1.1 Визначення терміну неологізм в сучасній лінгвістиці

У цьому розділі ми розглянемо визначення терміну "неологізм" у сучасній лінгвістиці. За Академічним тлумачним словником української мови (1974) неологізм - це "нове слово або вислів, що з'являється у мові" (с. 348).

Таким чином, неологізми - це нові слова та вирази, які з'являються в мові та починають вживатися в розмовному та писемному мовленні. Вони можуть бути утворені на основі існуючих слів, запозичених з інших мов або створені в результаті наукового прогресу та технологічного розвитку.

Неологізми відіграють важливу роль у розвитку мови та відображенні нових тенденцій у суспільстві. Вони допомагають виражати нові поняття, що з'являються у зв'язку з розвитком науки, технологій, культури та інших галузей.

У сучасній лінгвістиці неологізми розглядаються як важливий елемент мовного аналізу. Дослідження неологізмів дозволяє вивчити специфіку їх утворення та вживання в різних соціальних та культурних контекстах. Також вивчення неологізмів дає змогу з'ясувати мовні тенденції та визначити напрямки розвитку мови у сучасному світі.

1.2 Загальні принципи класифікації неологізмів в івриті

Іврит - це мова, яка знаходить своє застосування в Ізраїлі та серед єврейської діаспори. Як і будь-яка жива мова, іврит постійно еволюціонує та розвивається. У зв'язку

з цим, в івриті часто з'являються нові слова та вирази, які відображають сучасні тенденції у суспільстві та науці. У даному підрозділі ми розглянемо загальні принципи класифікації неологізмів в івриті.

Перш за все, варто зазначити, що неологізми в івриті можна класифікувати за різними ознаками. Однією з них є спосіб утворення неологізму. Наприклад, неологізми в івриті можуть бути утворені шляхом запозичення з інших мов, утворенням нових слів за допомогою суфіксів та префіксів, або ж за допомогою складання двох чи більше слів. Один з прикладів неологізму в івриті, утвореного за допомогою суфікса, - це слово "טכנולוגי" (технологічний), яке утворене зі слова "טכנולוגיה" (технологія) за допомогою суфікса "-י" (-ний). Цей неологізм відображає важливість технології в сучасному суспільстві і став дуже популярним в івриті.

Іншою ознакою, за якою можна класифікувати неологізми, є їх тематика. Наприклад, неологізми в івриті можуть відображати нові технології, суспільні та культурні тенденції, або ж вони можуть бути пов'язані з релігійними та історичними подіями.

Один з прикладів неологізму в івриті, пов'язаний з новими технологіями, - це слово "סמארטפון" (смартфон), яке стало популярним після випуску першого iPhone в 2007 році. Цей неологізм відображає зміну у використанні мобільних телефонів та популярність нових технологій у суспільстві.

Крім того, в івриті неологізми можуть бути класифіковані за граматичною будовою. Наприклад, неологізми можуть бути іменниками, дієсловами, прикметниками та іншими частинами мови.

Один з прикладів неологізму в івриті, який є дієсловом, - це слово "לפייסבוק" (фейсбукувати), що означає вести активну діяльність на соціальній мережі Facebook. Це дієслово стало популярним в Ізраїлі після поширення Facebook у цій країні, і воно є прикладом того, як іврит адаптується до нових технологій та культурних тенденцій.

Окремою групою неологізмів є складники. Вони виникають за допомогою складання двох чи більше слів з метою утворення нового слова.

Один з прикладів неологізму в івриті, утвореного шляхом складання двох слів, - це слово "מחשבון" (калькулятор), що складається зі слів "מחשב" (комп'ютер) та "חשבון" (рахунок). Це слово є прикладом того, як іврит може використовувати складання слів для створення нових слів, які відображають нові концепції та технології.

1.3 Висновки до I розділу

Отже, неологізми - це нові слова та вирази, які з'являються у мові і починають використовуватися у писемній та усній комунікації. Вони можуть бути створені на основі існуючих слів, запозичених з інших мов або створені в результаті наукового прогресу та технічного розвитку.

Неологізми відіграють важливу роль у розвитку мови та відображенні нових тенденцій у суспільстві. Вони допомагають висловлювати нові концепти, які виникають у зв'язку з розвитком науки, технології, культури та інших сфер.

У сучасній лінгвістиці неологізми вважаються важливим елементом аналізу мови.

Дослідження неологізмів дозволяє вивчати специфіку їх створення та використання в різних соціальних та культурних контекстах. Вивчення неологізмів також дозволяє уточнювати мовні тенденції та визначати напрямки розвитку мови в сучасному світі.

Перш за все, слід зазначити, що неологізми в івриті можуть бути класифіковані за різними характеристиками. Однією з них є метод формування неологізмів. Наприклад, неологізми в івриті можуть бути створені шляхом запозичення з інших мов, створення нових слів за допомогою суфіксів та префіксів або шляхом поєднання двох або більше слів.

Один з прикладів неологізму в івриті, утвореного за допомогою суфікса, це слово "טכנולוגי" (технологічний), яке утворене від слова "טכנולוגיה" (технологія) за допомогою суфікса "-י" (-ний). Цей неологізм відображає важливість технологій у сучасному суспільстві і став дуже популярним у івриті.

Ще однією характеристикою, за якою можна класифікувати неологізми в івриті, є їх тема. Наприклад, неологізми в івриті можуть відображати нові технології, соціокультурні тенденції, або бути пов'язані з релігійними та історичними подіями.

Один з прикладів неологізму в івриті, пов'язаного з новими технологіями, це слово "סמארטפון" (смартфон), яке стало популярним після випуску першого iPhone в 2007 році. Цей неологізм відображає зміну використання мобільних телефонів та популярність нових технологій у суспільстві.

Крім того, в івриті неологізми можуть бути класифіковані за їх походженням, наприклад, чи вони запозичені з іншої мови, створені за аналогією з існуючими словами, чи створені на основі нових концепцій. Таким чином, дослідження неологізмів в івриті

дозволяє отримати уявлення про розвиток мови та її використання в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ II. ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІЇ МОВИ ІВРИТ

Відома річ, що іврит довгий час був нерозмовною, майже мертвою мовою, або як його ще називали, "мовою книги". Такий стан речей тривав доволі довго, майже дві тисячі років, поки деякі ентузіасти, переважно із середовища світських сіоністів, не захотіли відродити цю мову. Найбільшим викликом для них була архаїчність івриту, не пристосованість його до сучасного для них життя. У мові не було багатьох термінів, які були присутні у більшості мов того часу. Тому робилося багато спроб модернізувати іврит. Це траплялося багатьма способами, проте основними були: запозичення іноземних слів та утворення нових власне івритських слів. Саме через те, що утворення нових слів було одним з інструментів модернізації мови, слід дослідити детальніше цю тему.

Для більшої зручності дослідження та упорядкування теоретичного матеріалу ми вирішили розділити розділ на три основних підрозділи.

Перший підрозділ називається "Історія івриту та його відродження". У ньому подається загальна інформація про історію івриту та його відродження, яка тим не менш є важливою для всього дослідження. Сам підрозділ у свою чергу розділений на два пункти: "Історія івриту до XIX століття" та "Відродження івриту".

Другий підрозділ отримав назву "Бен Єгуда та Академія мови іврит". У ньому зібрана інформація про одного з найвідоміших ентузіастів, що відроджували іврит, Бен Єгуду. Він одним із перших створив новий словник мови іврит та почав запроваджувати нові слова. Академія мови іврит є продовжувачем справи свого попередника і займається майже тим самим.

Третій підрозділ був названий "Теоретико-методологічна основа дослідження". У ньому були зібрані усі методи, які були використані у дослідженні. Метою його було познайомити читача з теоретико-методологічною базою дослідження, щоб йому було зрозуміло, як проводилося дослідження.

2.1 Періодизація відродження мови іврит

Іврит належить до ханаанської групи мов. Ханаанські мови є гілкою північно-семітської сім'ї мов.

За словами Авраама Бен-Йосефа (1981), іврит як розмовна мова процвітав у Ізраїльському та Юдейському королівствах у період приблизно з 1200 до 586 р. до н. (с.

38). Вчені обговорюють, наскільки іврит був розмовною мовою в давні часи після вавилонського вигнання, коли домінуючою міжнародною мовою в регіоні була давньоарамейська.

Іврит вимер як розмовна мова до пізньої античності, але він продовжував використовуватися як літературна мова, особливо в Іспанії, як мова торгівлі між євреями, які розмовляють різними рідними мовами, і як літургійна мова юдаїзму, розвиваючи різні діалекти літературний середньовічний іврит до його відродження як розмовної мови наприкінці 19 століття.

2.1.1 Історія івриту до XIX століття

У липні 2008 року ізраїльський археолог Йоссі Гарфінкель виявив у Хірбет Кейяфа осколок кераміки, який, за його словами (2010), може бути найдавнішим із знайдених на сьогодні єврейським письмом, датованим приблизно 3000 роками (с. 1). Археолог з Єврейського університету Аміхай Мазар (2011) сказав, що напис був «протоханаанським», але попередив, що «диференціація між письмовістю та між самими мовами в той період залишається неясною», і припустив, що називати текст івритом може бути занадто далеко (с. 5).

Гезерський календар також бере свій початок у 10 столітті до нашої ери на початку монархічного періоду, традиційного часу правління Давида та Соломона. Класифікований як архаїчний біблійний іврит, календар представляє перелік пір року та пов'язаних із ними сільськогосподарських робіт. Гезерський календар (названий на честь міста, неподалік від якого він був знайдений) написаний старим семітським письмом, схожим на фінікійське, яке через греків і етрусків пізніше стало римським письмом. Гезерський календар написаний без жодних голосних, і він не використовує приголосних для позначення голосних навіть у тих місцях, де їх вимагає пізніший єврейський правопис.

У цьому регіоні було знайдено численні давніші таблички з подібним письмом, написаними іншими семітськими мовами, наприклад, протосинайською. Вважається, що оригінальні форми письма сходять до єгипетських ієрогліфів, хоча натомість фонетичні значення навіяні акрофонічним принципом. Спільний предок івриту та фінікійської мови називається ханаанець, і він був першим, хто використовував семітський алфавіт, відмінний від єгипетського. Одним із стародавніх документів є знаменитий Моавітський

камінь, написаний моавським діалектом; Сілоамський напис, знайдений поблизу Єрусалиму, є раннім зразком івриту. Менш давні зразки архаїчного івриту включають остраки, знайдені поблизу Лахіша, які описують події, що передували остаточному захопленню Єрусалима Навуходоносором і вавилонському полону в 586 р. до н.

У найширшому розумінні біблійний іврит відноситься до розмовної мови стародавнього Ізраїлю, яка процвітала між 10-м століттям до нашої ери та рубежем 4-го століття нашої ери. Він складається з кількох діалектів, що розвиваються та перетинаються. Фази класичного івриту часто називають на честь важливих літературних творів, пов'язаних з ними:

- Архаїчний біблійний іврит, також званий давньоєврейською або палеоєврейською, з 10 по 6 століття до нашої ери, що відповідає монархічному періоду до вавилонського вигнання та представлений певними текстами в єврейській Біблії (Танах), зокрема Піснею про Мойсея (Вихід 15) і Пісня Девори (Суддів 5). Було написано палеоєврейським алфавітом. Писемність, що походить від цього, самаритянського алфавіту, досі використовується самарянами.
- Стандартний біблійний іврит, також званий біблійним івритом, раннім біблійним івритом, класичним біблійним івритом або класичним івритом (у найвужчому сенсі), приблизно з 8 по 6 століття до нашої ери, що відповідає пізньому монархічному періоду та вавилонському вигнанню. Він представлений основною частиною єврейської Біблії, яка майже в цей час досягає свого теперішнього вигляду.
- Пізній біблійний іврит, з 5 по 3 століття до нашої ери, відповідає перському періоду та представлений певними текстами єврейської Біблії, зокрема книгами Ездри та Неемії. В основному схожий на класичний біблійний іврит, за винятком кількох іноземних слів, прийнятих для в основному державних термінів, і деяких синтаксичних нововведень, таких як використання частки she- (альтернатива «ашер», що означає «той, який, хто»). Він прийняв імператорське арамейське письмо (від якого походить сучасне єврейське письмо).
- Ізраїльський іврит — запропонований північний діалект біблійної іврити, який, як вважають, існував у всі епохи цієї мови, у деяких випадках конкуруючи з пізнім біблійним івритом як пояснення нестандартних мовних особливостей біблійних текстів.

Сувій Мертвого моря на івриті з 3-го століття до н. е. до 1-го століття н. е., що відповідає елліністичному та римському періодам до руйнування Храму в Єрусалимі, і представлений кумранськими сувоями, які складають більшість (але не всі) сувоїв Мертвого моря. Зазвичай скорочується як DSS Hebrew, також називається кумранським

івритом. Імперське арамейське письмо ранніх сувоїв у 3 столітті до н. е. перетворилося на єврейське квадратне письмо пізніших сувоїв у 1 столітті н. е., також відоме як кетав ашурі (ассирійське письмо), яке використовується й сьогодні.

Мішнаїтський іврит з 1-го по 3-4 століття н. е., що відповідає римському періоду після знищення храму в Єрусалимі та представлений основною частиною Мішни та Тосефти в Талмуді та сувоями Мертвого моря, зокрема Бар Кохба листи та мідний сувій. Також називається танайським івритом або раннім рабинським івритом.

Іноді вищевказані етапи розмовної класичної івриту спрощуються до «біблійного івриту» (включаючи кілька діалектів з 10 століття до н. е. до 2 століття до н. е. і збережених у деяких сувоях Мертвого моря) та «мішнаїтського івриту» (включаючи кілька діалектів з 3 століття до н. е.) до 3-го століття нашої ери та збереглися в деяких інших сувоях Мертвого моря). Однак сьогодні більшість лінгвістів з івриту класифікують іврит у сувоях Мертвого моря як набір діалектів, що розвинулися з пізнього біблійного івриту в іврит Мішни, таким чином включаючи елементи обох, але залишаючись відмінними від будь-якого.

На початку візантійського періоду в 4 столітті н. е. класичний іврит перестав бути звичайною мовою, приблизно через століття після публікації Мішни, очевидно, занепавши після катастрофічного повстання Бар Кохби близько 135 р. н.

На початку 6 століття до нашої ери Нововавилонська імперія завоювала стародавнє Королівство Іудея, зруйнувавши більшу частину Єрусалиму та вигнавши його населення далеко на схід у Вавилон. Під час вавилонського полону багато ізраїльтян навчилися арамейської, близькоспорідненої семітської мови своїх поневолювачів. Таким чином, протягом значного періоду єврейська еліта перебувала під впливом арамейської мови.

Після того як Кір Великий завоював Вавилон, він дозволив єврейському народу повернутися з полону. У результаті місцева версія арамейської мови стала розмовляти в Ізраїлі поряд з івритом. На початку нашої ери арамейська мова була основною розмовною мовою самарійських, вавилонських і галілейських євреїв, а західні та інтелектуальні євреї розмовляли грецькою, але форма так званого рабинічного івриту продовжувала використовуватися як народна мова в Юдеї, доки її не витіснила арамейська, ймовірно, у 3 столітті н. Деякі класи саддукеїв, фарисеїв, книжників, відлюдників, зелотів і священників наполегливо сповідували іврит, а всі євреї підтримували свою ідентичність за допомогою єврейських пісень і простих цитат з єврейських текстів.

Хоча немає сумніву, що в певний момент іврит був витіснений як повсякденна розмовна мова більшості євреїв, і що його головним спадкоємцем на Близькому Сході була близькоспоріднена арамейська мова, а потім грецька, науковий думки щодо точного датування цього зсуву дуже змінилися. У першій половині 20-го століття більшість учених слідували за Авраамом Гейгером і Густавом Далманом, вважаючи, що арамейська мова стала розмовною мовою на землі Ізраїлю ще на початку елліністичного періоду Ізраїлю в 4 столітті до нашої ери, і це як наслідок Приблизно в той же час іврит перестав функціонувати як розмовна мова. Моше Цві Сігал, Джозеф Клауснер і Бен Єгуда є помітними винятками з цієї точки зору. У другій половині 20-го століття накопичення археологічних доказів і особливо лінгвістичний аналіз сувоїв Мертвого моря спростували цю точку зору. Сувої Мертвого моря, знайдені в 1946–1948 роках поблизу Кумрану, виявили стародавні єврейські тексти, переважно івритом, а не арамейською.

Кумранські сувої вказують на те, що єврейські тексти були легко зрозумілі пересічному ізраїльтянину, і що мова розвивалася з біблійних часів, як і розмовні мови. Останні дослідження визнають, що повідомлення про євреїв, які говорять арамейською, вказують на багатомовне суспільство, не обов'язково. основною розмовною мовою. Поряд з арамейською, іврит співіснував в Ізраїлі як розмовна мова. Більшість вчених тепер датують загибель іврити як розмовної мови кінцем римського періоду, або приблизно 200 роком нашої ери. Вона продовжувала бути літературною мовою протягом візантійського періоду з 4-го століття нашої ери.

Точна роль арамейської та іврити залишається гарячою дискусією. Для землі Ізраїлю запропоновано тримовний сценарій. Іврит функціонував як місцева рідна мова з потужними зв'язками з історією Ізраїлю, походженням і золотим віком, а також як мова ізраїльської релігії; Арамейська функціонувала як міжнародна мова з рештою Близького Сходу; і зрештою грецька функціонувала як ще одна міжнародна мова зі східними областями Римської імперії. Вільям Шнідевінд стверджує, що після ослаблення в перський період релігійне значення іврити зросло в елліністичний і римський періоди, і наводить епіграфічні докази, що Іврит вижив як народна мова, хоча і його граматики, і система письма зазнали значного впливу арамейської. Згідно з іншим підсумком, грецька мова була мовою уряду, іврит мовою молитов, навчання та релігійних текстів, а арамейська мова була мовою юридичних контрактів і торгівлі. Існувала також географічна закономірність: за словами Бернарда Спольського, на початку нашої ери «іудейсько-арамейська мова в основному використовувалася в Галілеї на півночі,

грецька була зосереджена в колишніх колоніях і навколо урядових центрів, а єврейська одномовність тривала переважно у південних селах Юдеї». Іншими словами, «з точки зору діалектної географії, за часів таннаїм Палестина могла бути поділена на арамейськомовні регіони Галілеї та Самарії та меншу територію, Юдею, в якій рабинський іврит використовувався серед нащадків вигнанців, що поверталися». Крім того, існує припущення, що грецька мова койне була основним засобом спілкування в прибережних містах і серед вищого класу Єрусалиму, тоді як арамейська була поширеною у нижчому класі Єрусалиму, але не в навколишній сільській місцевості. Після придушення повстання Бар-Кохби у II столітті нашої ери юдеї були змушені розійтися. Багато хто переселився до Галілеї, тому більшість носіїв івриту, які залишилися на останньому етапі, були знайдені на півночі.

Християнський Новий Завіт містить деякі семітські топоніми та цитати. Мова таких семітських глос (і взагалі мова, якою розмовляють євреї в сценах з Нового Заповіту) часто згадується в тексті як «єврейська», хоча цей термін часто перетлумачують як посилання на арамейську замість цього і передається відповідно в останніх перекладах. Незважаючи на це, ці глоси також можна тлумачити як іврит. Стверджується, що єврейська, а не арамейська чи грецька мова койне, лежить в основі Євангелія від Матвія. (Див. гіпотезу Євангелія на івриті або мову Ісуса, щоб дізнатися більше про єврейську та арамейську мови в Євангеліях.)

Термін «мішнаїцький іврит» зазвичай стосується діалектів івриту, які містяться в Талмуді, за винятком цитат з єврейської Біблії. Діалекти об'єднуються в іврит мішнаїзму (також званий танайським івритом, раннім рабинським івритом або івритом мішнаїстським I), який був розмовною мовою, та амораїнським івритом (також званим пізнім рабинським івритом або івритом мішнаїстським II), який був літературною мовою. Попередній розділ Талмуду — це Мішна, яка була опублікована близько 200 року нашої ери, хоча багато історій відбуваються набагато раніше і були написані на більш ранньому діалекті Мішни. Цей діалект також можна знайти в деяких сувоях Мертвого моря. Іврит Мішни вважається одним із діалектів класичного івриту, який функціонував як жива мова на землі Ізраїлю. Перехідна форма мови зустрічається в інших творах танайської літератури, що датуються століттям, починаючи з завершенням Мішни. До них належать галахічні мідраші (Сіфра, Сіфре, Мехільта тощо) і розширена колекція матеріалів, пов'язаних з Мішною, відома як Tosefta. Талмуд містить уривки з цих творів, а також додатковий танайський матеріал, ніде не засвідчений; загальний термін для цих уривків - Барайотот. Діалект усіх цих творів дуже схожий на іврит Мішни.

Приблизно через століття після публікації Мішни мішнаїстський іврит вийшов з ужитку як розмовна мова. Пізніший розділ Талмуду, Гемара, загалом коментує Мішну та Барайтот двома формами арамейської мови. Тим не менш, іврит зберігся як літургійна та літературна мова у формі пізнішого амораїчного івриту, який іноді зустрічається в тексті Гемари.

Іврит завжди вважався мовою релігії, історії та національної гордості Ізраїлю, і після того, як він зник як розмовна мова, він продовжував використовуватися як *lingua franca* серед вчених та євреїв, які подорожували за кордоном. Після 2-го століття нашої ери, коли Римська імперія вигнала більшість єврейського населення Єрусалиму після повстання Бар-Кохби, вони адаптувалися до суспільств, у яких опинилися, але листи, контракти, торгівля, наука, філософія, медицина, поезія та закони продовжували бути написані переважно івритом, який адаптувався шляхом запозичень і винаходу термінів. Після Талмуду розвинулися різні регіональні літературні діалекти середньовічного івриту. Найважливішим є тиверійський іврит або масоретський іврит, місцевий діалект Тиверіади в Галілеї, який став стандартом для озвучування єврейської Біблії і, таким чином, досі впливає на всі інші регіональні діалекти івриту. Цей тиверійський іврит з 7 по 10 століття нашої ери іноді називають «біблійним івритом», оскільки він використовується для вимови єврейської Біблії; однак його слід правильно відрізнити від історичного біблійного івриту 6 століття до н.е., оригінальну вимову якого необхідно реконструювати. Тиверійський іврит включає в себе вченість масоретів (від *masoret* означає «традиція»), які додавали голосні та граматичні точки до єврейських літер, щоб зберегти набагато раніші риси івриту для використання в співі єврейської Біблії. Масорети успадкували біблійний текст, літери якого вважалися надто священними, щоб їх можна було змінювати, тому їхні позначки мали форму вказівників усередині та навколо літер. Сирійський алфавіт, попередник арабського алфавіту, також розробив системи вказівки на голосні приблизно в цей час. Алеппський кодекс, єврейська Біблія з масоретською вказівкою, була написана в 10 столітті, ймовірно, у Тиверіаді, і збереглася донині. Це, мабуть, найважливіший єврейський рукопис з існуючих.

Під час золотого віку єврейської культури в Іспанії граматики були виконана важлива робота з пояснення граматики та лексики біблійного івриту; багато з цього було засновано на роботах граматиків класичної арабської мови. Важливими граматики івриту були Юда бен Давид Хайюдж, Йона ібн Джана, Авраам ібн Езра, а пізніше (у Провансі) Давид Кімхі. Такі поети, як Дунаш бен Лабрат, Соломон ібн Габіроль, Юда га-Леві, Мойсей ібн Езра та Авраам ібн Езра, написали багато віршів на «очищеному»

івриті, заснованому на роботах цих граматиків, і арабською мовою кількісні або строфічні метри. Цей літературний іврит пізніше використовували італійські єврейські поети.

Потреба виражати наукові та філософські поняття з класичної грецької та середньовічної арабської спонукала середньовічну іврит запозичити термінологію та граматику з цих інших мов або створити еквівалентні терміни з існуючих єврейських коренів, породивши окремий стиль філософського івриту. Це використовується в перекладах, зроблених родиною Ібн Тіббона. (Оригінальні єврейські філософські твори зазвичай писалися арабською мовою). Ще один важливий вплив мав Маймонід, який розробив простий стиль, заснований на івриті Мішни, для використання в його кодексі законів, Мішне Торі. Подальша рабинська література написана в суміші між цим стилем і араміваним рабинським івритом Талмуду.

Іврит протягом століть залишався основною мовою для письмових цілей усіх єврейських громад у всьому світі для широкого спектру використання — не лише в літургії, але й у поезії, філософії, науці та медицині, комерції, щоденному листуванні та контрактах. Було багато відхилень від цього узагальнення, наприклад, листи Бар Кохби до своїх лейтенантів, які були здебільшого арамейською, і писання Маймоніда, які були здебільшого арабською; але загалом іврит не перестав використовуватися для таких цілей. Наприклад, перша близькосхідна друкарня в Цфаті (сучасний Ізраїль) випустила невелику кількість книг на івриті в 1577 році, які потім були продані сусідньому єврейському світу. Це означало не тільки те, що добре освічені євреї в усіх частинах світу могли листуватися взаємозрозумілою мовою, і що книги та юридичні документи, опубліковані чи написані в будь-якій частині світу, могли читати євреї в усіх інших частинах, але й те, що освічений єврей міг подорожувати й розмовляти з євреями у віддалених місцях, так само як священники та інші освічені християни могли розмовляти латиною. Наприклад, рабин Авраам Данциг написав «Хай Адам» на івриті, на відміну від ідишу, як путівник до Галахи для «середнього 17-річного» (там само, вступ 1). Подібним чином мета рабина Ізраїля Меїра Кагана при написанні Мішни Берура полягала в тому, щоб «створити твір, який можна було б вивчати щодня, щоб євреї могли знати правильні процедури, яких слід дотримуватися щохвилини». Твір, тим не менш, був написаний талмудичною єврейською та арамейською мовами, оскільки «звичайний єврей [Східної Європи] століття тому досить вільно володів цією ідіомою, щоб без проблем слідувати Мішна Берура».

2.1.2 Відродження івриту

Іврит кілька разів відроджувався як літературна мова, головним чином завдяки руху Гаскалі (Просвітництва) початку та середини 19-го століття в Німеччині. На початку 19 століття на ринках Єрусалиму з'явилася форма розмовного івриту між євреями різного мовного походження для спілкування в комерційних цілях. Цей діалект івриту був до певної міри піджином. Ближче до кінця того століття єврейський активіст Еліезер Бен-Єгуда, завдяки ідеології національного відродження (חיינו, Шиват Цйон, пізніше сіонізм), почав відроджувати іврит як сучасну розмовну мову. Зрештою, в результаті місцевого руху, який він створив, але більш важливо в результаті нових груп іммігрантів, відомих під назвою Друга Алія, вона замінила десяток мов, якими говорили євреї в той час. Ці мови були єврейськими діалектами місцевих мов, включаючи єврейсько-іспанську (також звану «юдезмо» та «ладіно»), ідиш, єврейсько-арабську та бухорі (таджицьку), або місцеві мови, якими розмовляє єврейська діаспора, такі як російська, перська та арабська.

Головним результатом літературної діяльності єврейських інтелектуалів упродовж 19 століття була лексична модернізація івриту. Нові слова та вирази були адаптовані як неологізми з великого корпусу єврейських писань, починаючи з єврейської Біблії, або запозичені з арабської (головним чином Еліезером Бен-Єгудою) та старішої арамейської та латинської мов. Багато нових слів було або запозичено з європейських мов, особливо англійської, російської, німецької та французької, або вигадано після них. Сучасний іврит став офіційною мовою в Палестині під владою Великобританії в 1921 році (разом з англійською та арабською), а потім у 1948 році став офіційною мовою новопроголошеної Держави Ізраїль. Сьогодні іврит є найпоширенішою мовою в Ізраїлі. У сучасний період, починаючи з 19-го століття, традиція літературного івриту відродилася як розмовна мова сучасного Ізраїлю, яка по-різному називається ізраїльським івритом, сучасним ізраїльським івритом, сучасним івритом, новоеврейською, ізраїльським стандартним івритом, стандартним івритом тощо. Ізраїльський іврит демонструє деякі риси сефардського івриту з місцевої єрусалимської традиції, але адаптує його за допомогою численних неологізмів, запозичених термінів (часто технічних) з європейських мов і прийнятих термінів (часто розмовних) з арабської.

Літературне та наративне використання івриту було відроджено, починаючи з руху Гаскала. Перше світське періодичне видання на івриті «Хаме'асеф» («Збирач»)

видавалося маскілім у Кенігсберзі з 1783 року. У середині 19-го століття публікації кількох східноєвропейських івритомовних газет (наприклад, Хамагід, заснованої в Елку в 1856 році) збільшилися. Видатними поетами були Хаїм Нахман Бялік і Шауль Черніховський; були й романи, написані мовою.

Відродження івritу як рідної було розпочато наприкінці 19 століття зусиллями Еліезера Бен-Єгуди. Він приєднався до єврейського національного руху і в 1881 році емігрував до Палестини, яка тоді була частиною Османської імперії. Спонукуваний навколишніми ідеалами оновлення та відмови від стилю життя «штетлів» діаспори, Бен-Єгуда вирішив розробити інструменти для перетворення літературної та літургійної мови на повсякденну розмовну мову. Однак його бренд івritу дотримувався норм, які у Східній Європі були замінені іншою граматиною та стилем у працях таких людей, як Ахад Гаам та інші. Його організаційні зусилля та участь у створенні шкіл і написанні підручників підштовхнули діяльність вернакуляризації до поступового визнання. Однак лише під час Другої Алії 1904–1914 рр. іврит набув справжнього розквіту в Османській Палестині завдяки більш високоорганізованим підприємствам, започаткованим новою групою іммігрантів. Коли британський мандат у Палестині визнав іврит однією з трьох офіційних мов країни (англійська, арабська та іврит у 1922 році), її новий формальний статус сприяв її поширенню. Сконструйована сучасна мова зі справді семітським словниковим запасом і писемністю, хоча часто європейська за фонологією, мала зайняти своє місце серед сучасних мов націй.

Хоча багато хто вважав його роботу вигадливою або навіть блюзнірською (оскільки іврит був священною мовою Тори, і тому деякі вважали, що її не слід використовувати для обговорення повсякденних справ), багато хто незабаром зрозумів необхідність спільної мови серед євреїв Британського мандату, які на рубежі 20-го століття прибували у великій кількості з різних країн і розмовляли різними мовами. Був створений Комітет єврейської мови. Після створення Ізраїлю вона стала Академією єврейської мови. Результати лексикографічної роботи Бен-Єгуди були опубліковані в словнику (The Complete Dictionary of Ancient and Modern Hebrew, Ben-Yehuda Dictionary). Насіння роботи Бен-Єгуди впало на благодатний ґрунт, і на початку 20-го століття іврит був на шляху до того, щоб стати основною мовою єврейського населення як Османської, так і Британської Палестини. У той час члени Старого Ішува та дуже небагатьох хасидських сект, особливо тих, що перебували під егідою Сатмара, відмовлялися говорити івритом і розмовляли лише їдиш.

У Радянському Союзі використання івриту, як і інші єврейські культурні та релігійні заходи, було придушено. Радянська влада вважала використання івриту «реакційним», оскільки воно асоціювалося з сіонізмом, а викладання івриту в початкових і середніх школах було офіційно заборонено Наркоматом освіти ще в 1919 році, як частину загальної програми, спрямованої на секуляризацію освіти (сама мова не переставала вивчатися в університетах з історичною та лінгвістичною метою). Офіційний ордонанс зазначав, що ідиш, будучи розмовною мовою російських євреїв, повинен розглядатися як їхня єдина національна мова, тоді як іврит мав розглядатися як іноземна. Книги та періодичні видання на івриті перестали видаватися та були вилучені з бібліотек, хоча літургійні тексти все ще публікувалися до 1930-х років. Незважаючи на численні протести, політика придушення викладання івриту діяла з 1930-х років. Пізніше у 1980-х роках у СРСР вивчення івриту знову з'явилося через те, що люди боролися за дозвіл виїхати до Ізраїлю (відмовники). Кілька вчителів були ув'язнені, напр. Йосиф Бегун, Єфрем Холмянський, Євген Коростишевський та інші, відповідальні за мережу вивчення івриту, яка з'єднала багато міст СРСР.

2.2 Вплив Еліезера Бен Єгуди на відродження мови іврит

Сучасний іврит є результатом праці багатьох дослідників, проте найбільш відомим з них є Бен Єгуда. Саме він модернізував іврит, доповнивши його новоствореними словами. Також він організував комітет мови іврит, який згодом став Академією мови іврит, яка дивиться за тим, щоб іврит йшов у ногу з часом, використовуючи ті самі засоби, що й бен Єгуда. Приймаючи до уваги всі ці факти, можна зробити висновок, що для глибшого розуміння теми способів утворення нових слів в івриті треба дослідити діяльність тих людей та ті організації, що займаються цим, тобто в першу чергу біографію Бен Єгуди та роботу Академії мови іврит.

2.2.1 Біографія Еліезера Бен Єгуди

Еліезер Бен-Єгуда (іврит: **בְּנֵי־יְהוּדָה**; **בְּנֵי־יְהוּדָה**; вимовляється [ʔeli'ʕezer ben jehu'da]; народився як Елізер Іцхак Перлман, 7 січня 1858 – 16 грудня 1922) був першим

редактором лексичного словника івриту, однієї з перших газет у землі Ізраїль / Палестина. Він був головною рушійною силою відродження івриту.

Еліезер Іцхак Перлман (пізніше Еліезер Бен-Єгуда) народився в Лужках (білоруською: Лужки (Лужки), Віленська губернія Російської імперії (нині Вітебська область, Білорусь) у сім'ї Єгуди Лейба та Ціпори Перлман, які були хасидами Хабаду. Він відвідував єврейську початкову школу («хедер»), де вивчав іврит і Біблію з трьох років, як це було прийнято серед євреїв Східної Європи. До дванадцяти років він прочитав великі частини Тори, Мішна та Талмуд. Його мати та дядько сподівалися, що він стане рабином, і відправили його до єшиви. Там він познайомився з єврейською мовою просвітництва, яка включала деякі світські твори. Пізніше він вивчив французьку, німецьку, читаючи івритомовну газету «ГаШахар», він познайомився з раннім рухом сіонізму і дійшов висновку, що відродження івриту в Ізраїлі може об'єднати всіх євреїв у всьому світі.

Після закінчення школи в 1877 році Бен-Єгуда поїхав до Парижа на чотири роки. Перебуваючи там, він вивчав різні предмети в університеті Сорбонна, зокрема історію та політику Близького Сходу. Саме в Парижі він зустрів єврея з Єрусалиму, який розмовляв з ним на івриті. Саме ця розмова переконала його, що відродження івриту як мови нації є здійсненним.

У 1881 році Бен-Єгуда іммігрував до Палестини, яка тоді була під владою Османської імперії, і оселився в Єрусалимі. Він знайшов роботу викладача в школі Alliance Israelite Universelle. Спонукуваний навколишніми ідеалами оновлення та відмови від стилю життя діаспори, Бен-Єгуда вирішив розробити нову мову, яка могла б замінити їдиш та інші регіональні діалекти як засіб повсякденного спілкування між євреями, які переїхали до Ізраїлю з різних регіонів світу. Бен-Єгуда вважав іврит і сіонізм симбіозом, писав, що «єврейська мова може жити, лише якщо ми відродимо націю і повернемо її на батьківщину».

Щоб виконати завдання, Бен-Єгуда наполягав у Комітеті єврейської мови, щоб, цитуючи записи Комітету, «щоб заповнити недоліки івриту, Комітет карбував слова відповідно до правил граматики та лінгвістичної аналогії з Семітське коріння: арамейське і особливо арабське коріння» (Джошуа Блау, сторінка 33).

Бен-Єгуда був одружений двічі, на двох сестрах. Його перша дружина Девора (уроджена Йонас) померла в 1891 році від туберкульозу, залишивши йому п'ятьох маленьких дітей. Її останнім бажанням було те, щоб Еліезер одружився з її молодшою сестрою Паулою Бейлою. Незабаром після смерті його дружини Девори троє його дітей померли від дифтерії протягом 10 днів. Через шість місяців він одружився з Паулою, яка взяла

єврейське ім'я «Хемда». Гемда Бен-Єгуда сама по собі стала досвідченим журналістом і автором, забезпечивши завершення івритського словника протягом десятиліть після Елізера. смерті, а також мобілізація збору коштів та координаційних комітетів вчених як у Палестині, так і за кордоном.

У 1903 році Бен-Єгуда, разом із багатьма членами Другої Алії, підтримав пропозицію Теодора Герцля щодо Угандської схеми.

Бен-Єгуда виховував свого сина Бен-Ціона Бен-Єгуду (перше ім'я означає «син Сіону») повністю на івриті. Він не дозволяв синові знайомитися з іншими мовами в дитинстві. Він навіть вилаяв дружину за те, що вона співала російську колискову. Таким чином, Бен-Ціон став першим носієм сучасної іврити як рідної мови.

Багато відданих євреїв того часу не оцінили зусиль Бен-Єгуди відродити іврит. Вони вважали, що іврит, який вони вивчили як біблійну мову, не слід використовувати для обговорення мирських і несвятих речей. Інші вважали, що його син виросте і стане «ідіотом-інвалідом», і навіть Теодор Герцль заявив після зустрічі з Бен-Єгудою, що думка про те, що іврит стане сучасною мовою євреїв, є смішною.

У грудні 1893 року Бен-Єгуда та його тесть були ув'язнені османською владою в Єрусалимі після звинувачень членів єврейської громади в підбурюванні до повстання проти уряду.

Бен-Єгуда був редактором кількох івритомовних газет: ХаЦві та Хашкафа. ХаЦві було закрито на рік через опозицію з боку ультраортодоксальної громади Єрусалиму, яка люто заперечувала використання іврити, їхньої священної мови, для повсякденних розмов. У 1908 році його назва була змінена на ХаОр, і він був закритий урядом Османської імперії під час Першої світової війни через підтримку єврейської батьківщини в Ізраїлі / Палестині.

Бен-Єгуда був головною фігурою у створенні Комітету єврейської мови (Ва'ад ха-Лашон), пізніше Академії єврейської мови, організації, яка існує й сьогодні. Він був ініціатором першого сучасного словника іврити, відомого як Словник Бен-Єгуди, і його стали називати «відроджувачем» (חַיְימָה) іврити, незважаючи на опозицію до деяких слів, які він придумав. Багато з цих слів стали частиною мови, але інші так і не прижилися.

Стародавні мови та сучасна стандартна арабська були основними джерелами для Бен-Єгуди та Комітету. За словами Джошуа Блау (1981), цитуючи критерії, на яких наполягав Бен-Єгуда (с. 50): «Щоб заповнити недоліки єврейської мови, Комітет карбує слова відповідно до правил граматики та лінгвістичної аналогії з семітських коренів: арамейське, ханаанське, єгипетське і особливо з арабських коренів». Стосовно арабської

мови Бен-Єгуда стверджував, невірно за Блау, що арабське коріння є «нашим»: «коріння арабської мови колись було частиною єврейської мови... втрачено, а тепер ми знову знайшли його!»

У грудні 1922 року 64-річний Бен-Єгуда помер від туберкульозу, від якого він страждав більшу частину свого життя. Його поховали на Оливній горі в Єрусалимі. На його похорон прийшло 30 тисяч людей.

Бен-Єгуда побудував будинок для своєї родини в районі Тальпіот в Єрусалимі, але помер за три місяці до того, як він був завершений. Його дружина Гемда прожила там близько тридцяти років. Через десять років після її смерті її син Ехуд передав право власності на будинок єрусалимському муніципалітету з метою створення музею та навчального центру. Зрештою його передали в оренду церковній групі з Німеччини, яка створила там центр для молодих німецьких волонтерів. Тепер будинок є конференц-центром і гостьовим будинком, яким керує німецька організація Action Reconciliation Service for Peace (ARSP), яка організовує майстер-класи, семінари та програми ульпанів мовою іврит.

У своїй книзі «Чи був іврит колись мертвою мовою» Сесіль Рот (1950) підсумував внесок Бен-Єгуди в єврейську мову (с.100): «До Бен-Єгуди євреї могли говорити на івриті; після нього вони говорили». Цей коментар відображає той факт, що немає інших прикладів природної мови без жодного носія, який згодом придбав кілька мільйонів носіїв, і немає інших прикладів священної мови, яка стає національною мовою з мільйонами носіїв «першої мови».

2.2.2 Академія мови іврит

Академія єврейської мови (іврит: **הָאָקָדֶמְיָה לְלִשׁוֹן הָעִבְרִית**, ha-akademyah la-lashon ha-ivrit) була заснована ізраїльським урядом у 1953 році як «вища установа Єрусалимського університету єврейської мови для вивчення івриту кампусу Гіват Рама».

Його заявлені цілі полягають у збиранні та дослідженні єврейської мови в усіх її шарах протягом століть; дослідити походження та розвиток єврейської мови; і керувати курсом розвитку івриту в усіх сферах, включаючи лексику, граматику, письмо, орфографію та транслітерацію.

З 2022 року Академію очолює Моше Бар-Ашер. Він складається з 42 членів, крім членів, які виконують функції наукових радників, а також почесних членів. Кожна особа має право звернутися до Академії з мовними питаннями та отримати офіційну відповідь.

Академія замінила Комітет івриту (Va'ad ha-lashon ha-'Ivrit), заснований у 1890 році Елізером Бен-Єгудю, який був його першим президентом. Коли іврит став розмовною мовою в Палестині та був прийнятий системою освіти, Комітет з івриту видавав бюлетені та словники. Він придумав тисячі слів, які сьогодні є в повсякденному вжитку.

Його спадкоємець, Академія єврейської мови, продовжила цю місію створення нових івритських слів, щоб підтримувати сучасне використання.

Хоча справа академії створювати нові слова з єврейських коренів і структур для заміни запозичених слів, похідних від інших мов, її власна назва є запозиченим словом, «академія». Ця іронія розглядається на англійському веб-сайті.

Місія Академії, як визначено в її статуті, полягає в тому, щоб «керувати розвитком івриту в світлі його природи» (לכוון את דרכי התפתחותה של הלשון העברית לפי טבעה). Академія встановлює стандарти сучасної граматики івриту, орфографії, транслітерації та пунктуації на основі історичного розвитку мови. Він також пише єврейський історичний словник.

Пленум складається з 42 членів. Крім того, в Академії працює 8 наукових керівників, серед яких поважні вчені-лінгвістики, юдаїки та біблеїсти. Він також має 9 почесних членів. Рішення Академії є обов'язковими для виконання всіма державними установами, включаючи Ізраїльську суспільну телерадіокомпанію.

2.3 Висновки до II розділу

Отже, другий розділ був доволі інформативним, та завдяки ньому багато стало зрозумілим. Перший розділ у курсових роботах служить теоретичною частиною, яка має за мету зібрати теоретичний матеріал. Останній, у свою чергу, відіграє дуже важливу роль, бо без теорії неможлива практика та будь-які наукові дослідження. Саме тому велика увага була приділена якості теоретичного матеріалу, яка, безумовно, є дуже високою. Інформація збиралася з найбільш надійних джерел на задану тему.

Також другий розділ потрібен задля того, щоб швидко ввести читача у курс справи. Тому ми намагалися подати інформацію якомога зрозуміло та лаконічно, щоб будь-хто міг прочитати розділ та дізнатися усе, що необхідно для дослідження.

Багато чого вдалося дізнатися з теоретичного матеріалу. Оскільки ми хотіли провести дослідження на дуже вузькоспеціалізовану тему, ми не мали великого розмаїття джерел, проте ці джерела надійні.

Для написання теоретичної частини нам знадобилося розділити її на три частини: “Історія іврити та його відродження”, “Бен Єгуда та Академія мови іврит” та “Теоретико-методологічна основа дослідження”.

Перший підрозділ, “Історія іврити та його відродження”, присвячений загальній історії іврити до XIX ст. та його відродження. Ця інформація є важливою для дослідження, оскільки допомагає зрозуміти, як все починалось, і чому все відбулося саме так, якою була передумова початку модернізації іврити і тд. Саме відродження мови іврит є одним з ключових пунктів даної курсової роботи, бо саме у цю епоху ентузіасти, бажанням яких було осучаснити іврит, починають доповняти мову словами, без яких неможна було уявити мову того часу. Деякі з них вдавалися у запозичення слів з інших мов, а інші вигадували свої слова, як наприклад Бен Єгуда. Знаючи тему цієї курсової роботи, нескладно зрозуміти, чому у цьому підрозділі висвітлюється саме ці речі.

Другий підрозділ, “Бен Єгуда та Академія мови іврит”, є продовженням теоретичного матеріалу з першого підрозділу, проте він вже більш конкретний у своєму змісті. Як можна зрозуміти з назви, він присвячений особі Еліезера Бен Єгуди та Академії мови іврит, які кожний у свій час займалися/ються утворенням нових слів у мові іврит, що є центральною темою цього дослідження. Інформація, висвітлена у цьому підрозділі є своєрідним вступом до практичної частини.

РОЗДІЛ ІІІ. СПОСОБИ УТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ МОВІ ІВРИТ

Оскільки мова іврит довгий час була мовою Біблії і не використовувалася у повсякденному мовленні, вона залишалася архаїчною та застарілою на протязі багатьох століть. Саме тому, коли дослідники та ентузіасти, серед них і Бен Єгуда, взялися за відновлення мови іврит, вони мали доповнити її новими та сучасними словами, зокрема і шляхом утворення нових.

На відміну від першого та другого розділів, які були теоретичною частиною, третій мав за мету проаналізувати способи утворення нових лексичних одиниць у сучасній мові іврит. Оскільки така практика з'явилась ще у 19 столітті, ми присвятили окремий підрозділ діяльності "Комітету мови іврит" та результатам праці його членів. Нам вдалося встановити, що ця організація утворювала нові слова у кількох великих семантичних полях, що мало на меті модернізувати мову, зробити її більш придатною для повсякденного мовлення та ведення професійної діяльності. Також треба взяти до уваги, що Комітет намагався якомога менше вдаватися до запозичень та калькування бажуючи, щоб мова іврит була більш самобутньою. Дана установа відіграла вагому роль у відродженні цієї давньої мови, що побудило нас включити аналіз її діяльності у нашу курсову роботу. Інформація, яку нам вдалося здобути, пролила світло на багато речей, які ми намагалися прояснити, та зробила свій внесок у розкриття теми.

Другий підрозділ був особливо важливим, тому що той оповідав про стан з утворенням нових лексичних одиниць в івриті в наші дні. Він не тільки доповнив вже нам відому попередню інформацію, а й забезпечив нас прикладами неологізмів, введених в ужиток недавно. У наш час офіційною установою, яка займається утворенням нових слів є вже Академія мови іврит. Вона була заснована на фундаменті Комітету мови іврит і в її діяльності видно сліди наступності. Як і Комітет Академія прагне, якщо це можливо, максимальної самобутності та намагається викорінювати запозичення суто івритськими словами. Вони не завжди стають популярними серед народу, але доволі велика частка проходить випробування часом.

2.1 Діяльність Комітету мови іврит та практика впровадження неологізмів

У 19 столітті відбулися масштабні зміни у положенні євреїв у світі, у їхній самосвідомості та суспільному житті, що спричинило і зміни у статусі івриту — він знову став розмовним. На початковому етапі відродження мови основну роль відіграли Еліезер Бен-Єгуда і створений ним Комітет Мови Іврит.

У 1889 році Еліезер Бен-Єгуда заснував в Єрусалимі товариство «Точна мова» (ברורה שפה, Сафа Берура), головною завданням якого оголошувалося відродження розмовної івриту в Палестині. Наприкінці 1889 року було прийнято рішення про створення «Літературного комітету» (ספרות ועד, Ваад Сифрут), який через рік був перейменований на «Комітет мови іврит» (העברית הלשון ועד, Ваад хаЛашон хаІврит). Еліезер Бен-Єгуда був обраний головою Комітету, який став першою організацією, що поставила своєю метою відродження івриту як мову, яка могла б використовуватись «у всіх сферах життя».

У наступні роки Комітет працював зі змінним успіхом у зв'язку з нестачею коштів та суспільно-політичною ситуацією в Палестині. Лише 1912 р. було прийнято рішення про те, що Комітет мови іврит стане головною інстанцією у питанні затвердження нових слів, і його робота продовжилася до видання 1953 року закону про заснування Академії мови іврит, яка стала прямим спадкоємцем Комітету та активно діє і зараз.

Подивимося, з якими семантичними групами в основному працював Комітет мови іврит. Це дасть уявлення про те, в яких сферах знання та людського життя члени Комітету відчували найбільш відчутну нестачу слів.

У публікаціях Комітету — брошурах Комітету та в журналі «Лешонену» — видавалися списки неологізмів, котрі можна об'єднати в кілька великих семантичних полів:

1. Наукова лексика: математика; фізика; хімія; ботаніка; анатомія. Часте звернення до слів цієї групи демонструє прагнення Комітету довести, що оновлювана мова придатна для наукової діяльності. У 20-ті роки 20 століття в Ізраїлі велися гарячі суперечки про те, якою мовою слід викладати у новостворених у Палестині школах та вищих навчальних закладах. Показати заможність івриту як мови науки була надзвичайно важливою задачею у цей період.

2. Повсякденна лексика: одяг; назва продуктів харчування та кулінарних страв; кухонне начиння; електрика, телефон та телеграф; привітання та формули ввічливості; будова лампи; будова скрипки; взуттєва справа, теслярська справа, дорогоцінні камені. Бен-Єгуда «вважав, що тільки коли іврит стане мовою домашнього спілкування, він буде посправжньому відроджений». Оновлення повсякденної, розмовної лексики було справою першорядної ваги.

3. Лексика, що стосується нових для єврейського дискурсу областей дійсності (професійних і повсякденних): гімнастика; назви рослин; комахи; будівельна справа; лісова справа; типи молотків, кусачок, дрилів; дитячий садок. Тепер, коли народ знову починав життя на власній землі і активно вів будівництво нового сучасного суспільства, відсутність термінів цього семантичного поля відчувалося особливо гостро. Іврит ніс із собою цілу нову семіотику, що відображала сфери життя, однаково нові для жителів ішувів та для мови іврит.

Ми розглянули слова яких сфер життя члени Комітету прагнули створити насамперед. Подивимося тепер, як вони це робили.

Члени Комітету відстоювали необхідність наукового підходу до процесу відродження мови. В ході однієї з дискусій Комітету Бен-Єгуда (1921) сказав (с.91):

Яка ж роль Комітету: просто забезпечити словами чи забезпечити словами, спираючись на наукові докази? <...> Не Ахад ха-Ам і не Бялик є найвищими авторитетами (принаймні у використанні побутових, повсякденних слів), а вчителі та Комітет, який затверджує слова відповідно до наукового вибору.

Як аргументи під час дискусій члени Комітету згадують сучасні лінгвістичні ідеї та теорії. Зокрема, очевидним є знайомство членів Комітету з відкриттями в галузі компаративістики; ведеться суперечка між прихильниками ідеї дивергенції мов та адептами «теорії хвиль».

Проте варто визнати, що більшість дискусій спирається на якусь загальну граматичну теорію в середньовічному її розумінні — насамперед враховуються біньяни та мішкалі. Але для членів Комітету декларація науковості була дуже важливою — таким чином вони протиставляли себе своїм попередникам, діячам доби Просвітництва, які у своїй лінгвістичній діяльності надавали перевагу ідеологічним міркуванням філологічної

об'єктивності. Головним новаторством Комітету у цьому плані була ідея виокремити певне коло прийнятних джерел для створення нових слів. Було проголошено, що запровадження неологізмів мало проводитися виходячи з наступних принципів:

- 1) наскільки можливо — від давньоєврейського кореня, що зустрічається в Танасі чи талмудичній літературі;
- 2) у другу чергу — від семітських коренів: арамейських, ханаанейських, єгипетських і арабських;
- 3) Комітет не потребує іноземних слів з несемітських мов, навіть якщо вони прийняті у всіх індоєвропейських мовах; Комітет намагається, наскільки це можливо, затвердити для кожного поняття нові слова від семітських коренів;
- 4) для наукових понять, яким немає назви в джерелах, Комітет намагається вигадати назви відповідно до наукової природи цих понять, а не ґрунтуючись на сенсі відповідних їм термінів в індоєвропейських мовах;
- 5) Комітет намагається створювати слова, які будуть не тільки правильні з погляду граматики, але й красиві за зовнішньою формою та за звучанням, які відповідали б духу мови.

Варто тепер вивчити словотворчу діяльність Комітету, щоб зрозуміти, чи проводилася вона відповідно до цих принципів.

Протягом роботи Комітету було видано шість офіційних брошур. У них, зокрема, друкувалися списки слів, затверджених Комітетом. У більшості з них для кожного слова зазначено його походження. Усього слів із зазначенням джерела 348, з них (Fellman, 1973):

- з Мішни та Талмуду – 116 слів;
- з періоду після Талмуду – 59 слів;
- набули нового значення — 58 слів;
- створених Комітетом — 72 слова;
- створених не Комітетом — 33 слова.

Проаналізуємо ці дані. Комітет справді використовує всі верстви мови. Крім того, слів, що прийшли або з вихідними або з новими значеннями з історичних джерел на івриті, більше, ніж слів, запропонованих вже в 20 ст. Ця тенденція відображає прагнення Комітету, наскільки можливо, не виходити за межі мовного матеріалу, що вже існує в івриті.

Вимоги щодо науковості підходу зумовлюють малу кількість слів, запропонованих не Комітетом. З 33 таких слів більшу частину — 20 — становлять назви рослин, де, безсумнівно, потрібно вузько специфічне знання, яке, можливо, було недоступне навіть секретарям Комітету.

Вивчивши слова, запропоновані самим Комітетом, можна зробити такі висновки. По-перше, справді, віддається перевага якщо не давньоєврейським, то семітським кореням — серед нових слів є тільки одне слово з несемітським коренем. Це назва квітки гіацинт - קִיאִינְתִּי. Наукова латинська назва походить від імені героя давньогрецьких міфів, юнака Гіацинта. У латинській транскрипції це слово передається як *hyacinthus*; початкове грецьке слово виглядає як Ἰάκινθος, що у сучасному грецькому звучить як [iakinθos]. Члени Комітету використовували грецьку назву, точно передавши її кореневі приголосні: י - [i], ק - [k], י - [n], ת - [θ]. Це слово досить незвичайне ще й тим, що Комітет закріпив в івриті грецьку, тобто язичницьку, передісторію назви. Проте, крім цього слова, решта запропонованих Комітетом в опублікованих списках термінів має семітське походження.

Варто, однак, окремо розглянути питання про несврейські семітські корені. Їх використання виправдовується зверненням до теорії генеалогічного дерева мов. Передбачається, що матеріал усіх семітських мов, нащадків якоїсь стародавньої просемітської мови, спочатку був загальним. Це дає підстави вважати, що те коріння, яке зараз існує, наприклад, в арабській мові, але відсутні в івриті, колись були присутні і в останньому. Отже, під час відродження івриту можна вільно користуватися лексичним фондом інших семітських мов.

Але Бен-Єгуда (1921) у своїх міркуваннях йшов далі і стверджував, що в першу чергу варто спиратися саме на арабську мову, пояснюючи це тим, що «для поповнення нестачі в нашій мові потрібна жива семітська мова, весь словниковий запас якої зберігся у повноті» (с. 57).

Це твердження викликало гарячі суперечки серед членів Комітету. Еліезер Меїр Ліфшиц (1921) говорив, що згідно з теорією хвиль немає підстав вважати, що лексичний запас арабської мови належав колись і івриту (с. 41). Аарон Меїр Мазья (1921) підтримував свого колегу і вказував на те, що здебільшого в івриті «бракує наукових і технічних термінів, і це відсутнє і в арабській; здебільшого у такій ситуації використовується іноземне слово чи слова, складені з кількох слів» (с. 45).

Цікавим є один випадок затвердження назви арабського походження для рослини. Слово ברש/ברס було обрано для позначення дурману, на що агроном Аарон Аронсон (1921) заперечив Комітету, що сама наукова назва дурману - датура - походить від арабського datur, зі значенням "ледачий" (с. 9). Проте Комітет затверджує назву від іншого арабського кореня (судячи з усього, barasa — «натискати»), аргументуючи це так:

- 1) поєднання לך як перших двох кореневих приголосних не зустрічається в івриті в жодному корені;
- 2) якщо з'ясується арабське походження слова "датура", необхідно буде записати його як [daʃur] - דשור - у зв'язку з відомою відповідністю ט-ש; таким чином, назва втратить свій науковий вигляд (לראש, 1970).

Дані міркування добре демонструють прагнення Комітету до наукового підходу: підходящий семантично арабський корінь відхилений з морфологічних і фонетичних міркувань, а замість нього обраний інший, семантично менш очевидний, але який відповідає всім іншим вимогам.

Ми розглянули перші три пункти положень про роботу Комітету щодо створення нових слів — про використання давньоєврейських, семітських та іноземних коренів. На підставі вивченого матеріалу можна сказати, що Комітет залишається вірним своєму слову. Звернемося тепер до четвертого пункту: «для наукових понять, яким немає назви в джерелах, Комітет намагається вигадати назви відповідно до наукової природи цих понять, а не ґрунтуючись на сенсі відповідних їм термінів в індоєвропейських мовах». Тут, власне, Комітет і порушує цю обіцянку.

Першою мовою всіх членів Комітету не був іврит; переважно вони були вихідцями з Франції, Німеччини чи Російської імперії. Щоразу, коли перед ними постало завдання створення слова для певного поняття, у їхній свідомості спливало позначення цього поняття у їхній рідній мові. І, незважаючи на зовні давньоєврейське походження, безліч

запропонованих комітетом термінів створено «за мотивами» іноземних, несемітських слів. Подивимося на кілька прикладів такого калькування.

Комітетом було запропоновано назву для кисню – אָקסֶגֶן (від אָקס – «скисати»). Цей неологізм утворений за аналогією з давньогрецькою назвою цього хімічного елемента: πατήρ («батько») замінює γενος (γένος, «народження») і в поєднанні з коренем אָקס відображає здатність кисню до окислення, що виражається і в давньогрецькій назві. У цьому випадку члени Комітету просто повторюють досвід інших мов, наприклад, української, де γενος замінюється на рід.

Схожим, але не зовсім у такий же спосіб була утворена назва кульбаби — אָרֶיֶה-שֵׁן. Наукова латинська назва цієї квітки taraxacum походить від латинізації арабської (tharakhchakon) або перської (talkh chakok) назви іншої рослини того ж виду. Однак члени Комітету вважали за краще спертися на народні французьку — dent-de-lion — і німецьку — Löwenzahn — терміни, що перекладаються як «зуб лева». Таким чином, можливість створити назву для цієї рослини від семітського кореня була, але Комітет нею не скористався, вважаючи за краще звичний носіям індоевропейських мов термін.

Показовим є також випадок введення слова щітка — מְבֵרֶשֶׁת. В одній статті у своєму словнику Бен-Єгуда (1896) пише, що слово було утворене від арабського mivrasa від кореня barasa, хоча, можливо, це не семітський корінь (с. 6). Насправді ж воно утворене від відповідного слова в несемітських мовах (нім. Bürste, фр. brosse, англ. brush). В даному випадку Бен-Єгуда відмовляється визнати очевидний факт, що навіть для такого повсякденного слова, як «щітка», йому не вдалося знайти термін семітського походження.

Особливо примітна знаменита дискусія про встановлення слова для позначення револьвера, що друкувалася протягом кількох випусків газети «Хашкафа» (Бен Єгуда, 1896–1897). У ході обговорень було висунуто безліч пропозицій - מְבֵרֶשֶׁת, מוֹרֶה, רוֹבֵה קֶנֶה. Однак нас насамперед цікавлять аргументи Бен-Єгуди (1896) на користь слова, яке в результаті і було прийнято – פִּדְדָא (с. 6). Вони поєднують у собі міркування про внутрішню природу обговорюваного явища, як цього вимагають принципи роботи Комітету, і посилення на семітські мови:

“Ще одне ім'я можна встановити для цього знаряддя, і, сказати правду, воно нам більше подобається. Тому що цим слово називають цю зброю у французькій (fusil), у німецькій

(Flinte), в італійській (fucile); це слово утворене від назви каменю, яким розпалюють вогонь, тому що спочатку ця зброя запалювалась шляхом удару об камінь; однак пристрій вже змінився, і не слід вводити назву відповідно до попереднього стану справ. Але в івриті є корінь, який передає як вигляд такого каменю, так і розпалювання вогню. Корінь цей פתק, і слово פתק. До цього часу не було у лінгвістів можливості точно визначити, який вид каменів варто називати цим словом. В арабському слово qaddāha означає камінь, за допомогою якого витягують вогонь. Але навіть якщо з'ясується, який камінь позначається словом פתק, або якщо ми встановимо це слово для одного з каменів, це не зовсім характерне для мови; та її форма і значення вилучення вогню добре відбиває зброю, яким ми займаємося. І тому, на нашу думку, варто утвердити слово פתק.”

Це міркування підбиває підсумки всього вищесказаного. Ми розпочали розгляд практичної діяльності Комітету із положення про розгляд усіх верств мови іврит. У цій ситуації корінь був знайдений у Танасі (Ісая, 54:12); це так званий гапакс - слово, що зустрілося в корпусі текстів тільки один раз. У зв'язку з невизначеністю значення цього кореня Бен-Єгуда, відповідно до встановлених принципів наукової роботи Комітету, звертається до варіантів цього кореня в інших семітських мовах і, що, як показано вище, симптоматично, надалі спирається призначення цього кореня в арабській. Потім шляхом метонімічного перенесення цей корінь затверджується нового поняття, з опорою на внутрішню природу об'єкта, що обговорюється. Проте остаточним аргументом стає аналогічний метонімічний перехід у несемітських мовах.

Таким чином, можна сказати, що загалом теоретичні положення про роботу Комітету у справі затвердження нових термінів дотримуються: в основному використовуються давньоєврейські корені, які беруться з усіх історичних верств мови; якщо не вдається знайти корінь в івриті, як основа обирається якийсь семітський корінь. Однак коли йдеться про створення слів із чистого аркуша, членам Комітету очевидно складно абстрагуватися від існуючих у їх рідних мовах слів; встановлювані ними терміни, навіть ті, що зовні повністю відповідають граматиці івриту і утворюються від принаймні семітського коріння, найчастіше створюються «за мотивами» іноземних слів.

2.2 Механізми утворення нових лексичних одиниць в сучасній мові іврит

Один із найвідоміших комітетів Академії мови іврит займається створенням нових слів для загального вжитку. На відміну від комітетів, які зосереджуються на термінах, пов'язаних із конкретними професіями, ініціатива щодо загальних слів, як правило, походить від громадськості, яка шукає альтернативи івриту для іноземних слів, які зазвичай використовуються в повсякденному мовленні. Запити щодо термінів на івриті часто супроводжуються конкретною пропозицією щодо слова на івриті.

Якщо вирішується, що альтернатива івритом є бажаною, комітет спочатку звертається до існуючих джерел івриту для вирішення. Таким чином, багато слів «перероблено» з минулого, іноді з невеликою зміною їх початкового значення. Наприклад, єврейський термін «музей під відкритим небом» використовує слово *katur* для вираження «відкритого повітря»; воно зустрічається в книзі Єзекіїля і, можливо, стосувалося закритих судів. Більшість нових єврейських слів побудовано звичайним способом, тобто з коренем (шореш) і шаблоном (мішкаль). Таким чином, існуючі єврейські корені можна маніпулювати у нові значення, наприклад *hedbek* для французького слова «колаж», яке миттєво впізнають ті, хто знайомий з іншими словами, заснованими на корені *d-b-k* (склеювати).

Одне з найбільш інтригуючих питань для Академії та громадськості в цілому полягає в тому, наскільки нові терміни сприйняті громадськістю та чи можна наперед знати, чи стане слово «популярним». Виявляється, що однією ознакою є легкість, з якою корінь слова сприймається і розуміється; однак важко визначити об'єктивні стандарти для вимірювання популярності. У багатьох випадках швидке засвоєння слова залежить від мас-медіа, але професіонали можуть допомогти «захопити» слова, включивши їх у свій лексикон. Більш ніж столітній досвід створення нових термінів показує, що іноді слово може прижитися лише через десятиліття чи більше. Наприклад, слово «інформація» (*meda*) було створено в 1959 році як психологічний термін, і лише починаючи з 1990-х років воно по-справжньому увійшло в поширену мову.

Раз на кілька місяців Академія мови іврит збирається та оновлює слова в івриті. Нові слова - це слова, які замінюють іноземні слова або замінюють неправильні слова в івриті, які використовуються щодня. Деякі слова встигають увійти в іврит, а деякі згодом забуваються. Вже у 1980-х роках академія замінила іншомовне слово פרגולה (легкий намет) словом מצללה або слово פאזל (пазл) словом פצלה тощо, але в івриті вони не

прижились. З іншого боку, слово מסרון (повідомлення) замінило слово סא.אא.אא, і багато хто використовує його у повсякденній мові.

Академія мови іврит має ряд правил і методів, за допомогою яких вона вводить в ужиток нові слова.

Найпоширенішим способом є використання кореня. Іврит, а також інші семітські мови мають перевагу, яка заключається в тому, що основне значення слова міститься в його основних, частіше за все трьох, буквах, які називаються коренями. Якщо взяти для прикладу букви ב.ל.כ., ми бачимо, що всі слова, побудовані на цих буквах, мають подібне значення, пов'язане з письмом, наприклад письменник (כותב), письмовий стіл (מכתבה), диктант (הכתבה), орфографія (כתיב), лист (מכתב) тощо. Коли потрібно створити нове слово, дізнаються його значення, знаходять правильний корінь і шукають підходящі мішкаль або біньян, і так з'являється нове слово.

Існують іноземні слова, які встигли увійти в мову іврит і навіть отримали дієвідміну дієслова чи відміну іменника, наприклад, слово קטלוג (каталог), від якого походить дієслово לקטלוג (каталогізувати), або слово נטרלי (нейтральний), з якого утворено дієслово לנטרל (нейтралізувати), чи слово טלפון (телефон), яке широко використовується, а також дієслово, утворене від нього, לטלפן (дзвонити).

Не всі іноземні слова залишаються у мові іврит. Деякі зі слів-запозичень стали універсальними словами в багатьох мовах, серед яких й іврит, як-от шоколад (שוקולד), кава (קפה), какао (קקאו) тощо, а для деяких слів Академія шукає івритський аналог. Наприклад, слово דיסק און קі (флешка) було перекладено на іврит і називається חסן נייד, слово טוק בק (відгук) було замінено словом תגובת טוקבקיסט, особа, яка пише відгук, відтепер називається תגובן.

Припустимо, людина отримала таке повідомлення: « ישיבת היוצרים על היישומן תהיה בכתובת » (Зустріч розробників аплету відбудеться за адресою, яку відправлять на GPS). Чи прийде на зустріч людина, яка отримала це повідомлення? Швидше за все ні. Але не тому що не зможе фізично, а тому що не зрозуміє повідомлення. У перекладі на правильний іврит це повідомлення буде виглядати так: « ישיבת הקריאיטיב על האפליקציה » (Зустріч розробників додатку відбудеться за адресою, яку відправлять через СМС на GPS)

Ще один спосіб створити нову лексичну одиницю у мові іврит - це відновити забуті слова з книг минулих епох, слова, які не вживаються, і влити у них новий зміст і значення. Ось як, наприклад, були використані слова אקדא (пістолет), תותא (гармата) і מרגמה (міномет) - усі слова взяті з Біблії, але їхнє значення було змінено. Біблійні слова, якими вони

з'являються на сторінках Танаху, не мають нічого спільного зі зброєю, але в той же час, у сучасній івриті вони набули нового значення, і тепер асоціюються зі зброєю.

Об'єднання двох слів в одне — це спосіб, до якого часто звертаються, але не завжди. Так, наприклад, неологізми מחזמר (мюзикл), מדרחוב (пішохід), רשמקול (магнітофон), רכבל (канатна дорога), כדורגל (футбол) та ін. є двома словами, об'єднаними в одне. На думку противників такого методу, існують граматичні проблеми, що виникають через таке поєднання слів, наприклад у формі множини. Виникає питання чи буде מדרחובים формою множини для слова מדרחוב, чи מחזמרם буде. Але незважаючи на лінгвістичні проблеми, неологізми, створені шляхом поєднання двох слів, стають загальноживаними в івриті.

Ось список, які увійшли в іврит за останні роки, разом зі словом-запозиченням, що використовували раніше: פאניקה – תהלה (паніка), זלולת – ג'анк פוד (фаст-фуд), מודרניזציה – החדשה (модернізація), פופוליזם – המונאות (популізм), גריין – טיזר (провокаційний текст), סינגל – תקונאי – שיפוצניק (гриль), על האש – מצלה (гриль), קולקציה – אסופה (колекція), מלקטת – פינצטה (пінцет), ניוזלייטר – אגרת מידע (інформаційний бюлетень), צנימונים – טלפון חכם – סמארטפון (шматки сухарів у супі), מדיטציה – בוננות (медитація), כוריאוגרף – יוצר מחולות (хореограф), טיסת חסך – טיסת לואו קосט (дешевий рейс), רילוקשיין – עיתוק – אבדן גמור – פירסינג – ניזום (пірсинг), (непоправна руйнація (англ. страховий термін)) (יוגל, 2022).

Отже, з цього підрозділу ми змогли дізнатися інформацію, яка допомогла б нам розкрити тему цієї курсової роботи та довиконувати задачі, які були поставлені у ній. Нам стало відомо, що існує декілька основних способів утворення нових лексичних одиниць у сучасній мові іврит. Перший та найпростіший - це утворити нове слово за допомогою кореня та біньяну або мішкалю. Другий спосіб - це взяти корінь або слово з Танаху та дати йому нове та більш сучасне значення. Третій метод - це об'єднання двох слів в одне. До нього хоч і звертаються доволі часто, але він викликає також деякі граматичні проблеми. Загалом, як можна бачити утворення нових лексичних одиниць грає у сучасній мові іврит не останню роль і неологізми продовжують з'являтися та займати своє місце у повсякденному мовленні та вузькоспеціалізованій термінології.

2.3 Висновки до III розділу

Отже, на цьому закінчується практична частина нашої курсової роботи. У зв'язку з цим можна зробити багато висновків. Третій розділ виконав задачу, яка була поставлена перед ним, а саме: пояснити способи утворення нових лексичних одиниць у мові іврит та показати приклади слів, утворених методами, показаними раніше.

У першому підрозділі ми розповіли про те, як починалася практика утворення нових лексичних одиниць у мові іврит. Все почалося з того, що Еліезер Бен-Єгуда заснував у 1889 році «Літературний комітет» (ועד ספרות, Ваад Сифрут), який багато людей знають під назвою «Комітет мови іврит», а у середині XX століття з нього буде утворена «Академія мови іврит». Ця організація займалася модернізацією іврити шляхом утворення нових слів.

Для початку, було важливо дізнатися, у яких напрямках працював Комітет. Підсумовуючи усю інформацію, яку ми проаналізували, було виділено кілька великих семантичних полів:

1. Наукова лексика: математика; фізика; хімія; ботаніка; анатомія. Часте звернення до слів цієї групи демонструє прагнення Комітету довести, що оновлювана мова придатна для наукової діяльності. У 20-ті роки 20 століття в Ізраїлі велися гарячі суперечки про те, якою мовою слід викладати у новостворених у Палестині школах та вищих навчальних закладах. Показати заможність іврити як мови науки була надзвичайно важливою задачею у цей період.

2. Повсякденна лексика: одяг; назва продуктів харчування та кулінарних страв; кухонне начиння; електрика, телефон та телеграф; привітання та формули ввічливості; будова лампи; будова скрипки; взуттєва справа, теслярська справа, дорогоцінні камені. Бен-Єгуда «вважав, що тільки коли іврит стане мовою домашнього спілкування, він буде по-справжньому відроджений». Оновлення повсякденної, розмовної лексики було справою першорядної ваги.

3. Лексика, що стосується нових для єврейського дискурсу областей дійсності (професійних і повсякденних): гімнастика; назви рослин; комахи; будівельна справа; лісова справа; типи молотків, кусачок, дрилів; дитячий садок. Тепер, коли народ знову починав життя на власній землі і активно вів будівництво нового сучасного суспільства,

відсутність термінів цього семантичного поля відчувалося особливо гостро. Іврит ніс із собою цілу нову семіотику, що відображала сфери життя, однаково нові для жителів ішувів та для мови іврит.

Після цього ми проаналізували основні принципи, згідно яких утверджувалися неологізми, а саме:

- 1) наскільки можливо — від давньоєврейського кореня, що зустрічається в Танасі чи талмудичній літературі;
- 2) у другу чергу — від семітських коренів: арамейських, ханаанейських, єгипетських і арабських;
- 3) Комітет не потребує іноземних слів з несемітських мов, навіть якщо вони прийняті у всіх індоєвропейських мовах; Комітет намагається, наскільки це можливо, затвердити для кожного поняття нові слова від семітських коренів;
- 4) для наукових понять, яким немає назви в джерелах, Комітет намагається вигадати назви відповідно до наукової природи цих понять, а не ґрунтуючись на сенсі відповідних їм термінів в індоєвропейських мовах;
- 5) Комітет намагається створювати слова, які будуть не тільки правильні з погляду граматики, але й красиві за зовнішньою формою та за звучанням, які відповідали б духу мови.

Таким чином, можна сказати, що загалом теоретичні положення про роботу Комітету у справі затвердження нових термінів дотримуються: в основному використовуються давньоєврейські корені, які беруться з усіх історичних верств мови; якщо не вдається знайти корінь в івриті, як основа обирається якийсь семітський корінь. Однак коли йдеться про створення слів із чистого аркуша, членам Комітету очевидно складно абстрагуватися від існуючих у їх рідних мовах слів; встановлювані ними терміни, навіть ті, що зовні повністю відповідають граматиці івриту і утворюються від принаймні семітського коріння, найчастіше створюються «за мотивами» іноземних слів.

Другий підрозділ описував ситуацію з утворенням нових лексичних одиниць у мові іврит у наш час. З цього підрозділу ми змогли дізнатися інформацію, яка допомогла б нам розкрити тему цієї курсової роботи та довиконувати завдання, які були поставлені у ній. Нам стало відомо, що існує декілька основних способів утворення нових лексичних одиниць у сучасній мові іврит. Перший та найпростіший - це утворити нове слово за допомогою кореня та біньяну або мішкалю. Другий спосіб - це взяти корінь або слово з

Танаху та дати йому нове та більш сучасне значення. Третій метод - це об'єднання двох слів в одне. До нього хоч і звертаються доволі часто, але він викликає також деякі граматичні проблеми. Загалом, як можна бачити утворення нових лексичних одиниць грає у сучасній мові іврит не останню роль і неологізми продовжують з'являтися та займати своє місце у повсякденному мовленні та вузькоспеціалізованій термінології.

ВИСНОВКИ

Отже, в нашій курсовій роботі ми спробували розкрити тему утворення нових лексичних одиниць у сучасній мові іврит. Перед початком дослідження ми поставили наступні завдання:

1. Дослідити теоретичні засади дослідження неологізмів у мові іврит.
2. Простежити життєвий шлях Еліезера Бен Єгуди та історію заснування Академії мови іврит.
3. Визначити, як відбувалася модернізація мови іврит, та як вона вплинула на сучасний іврит.
4. Проаналізувати способи утворення нових лексичних одиниць в сучасній мові іврит.

Стосовно першого завдання “Дослідити теоретичні засади дослідження неологізмів у мові іврит”, ми описали та проаналізували цю інформацію у першому розділі.

У ньому ми дізналися, що неологізми - це нові слова та вирази, які з'являються у мові і починають використовуватися у писемній та усній комунікації. Вони можуть бути створені на основі існуючих слів, запозичених з інших мов або створені в результаті наукового прогресу та технічного розвитку.

Крім того, в івриті неологізми можуть бути класифіковані за їх походженням, наприклад, чи вони запозичені з іншої мови, створені за аналогією з існуючими словами, чи створені на основі нових концепцій. Таким чином, дослідження неологізмів в івриті дозволяє отримати уявлення про розвиток мови та її використання в сучасному суспільстві.

Другим завданням було простежити життєвий шлях Еліезера Бен Єгуди та історію заснування Академії мови іврит.

Еліезер Бен-Єгуда (іврит: **עֲלִיעֶזֶר בֶּן־יְהוּדָה**; вимовляється [ʔeli'ʕezer ben jehu'da]); народився як Елізер Іцхак Перлман, 7 січня 1858 – 16 грудня 1922) був першим редактором лексичного словника івриту, однієї з перших газет у землі Ізраїль / Палестина. Він був головною рушійною силою відродження івриту.

Бен-Єгуда був головною фігурою у створенні Комітету єврейської мови (Ва'ад ха-Лашон), пізніше Академії єврейської мови, організації, яка існує й сьогодні. Він був ініціатором першого сучасного словника івриту, відомого як Словник Бен-Єгуди, і його стали називати «відроджувачем» (**הַמְחַיֶּה**) івриту, незважаючи на опозицію до деяких слів, які він придумав. Багато з цих слів стали частиною мови, але інші так і не прижилися.

Академія єврейської мови (іврит: הַאֲקָדֵמְיָה לְלִשׁוֹן הָעִבְרִית, ha-akademyah la-lashon ha-ivrit) була заснована ізраїльським урядом у 1953 році як «вища установа Єрусалимського університету єврейської мови для вивчення івриту кампусу Гіват Рама».

Його заявлені цілі полягають у збиранні та дослідженні єврейської мови в усіх її шарах протягом століть; дослідити походження та розвиток єврейської мови; і керувати курсом розвитку івриту в усіх сферах, включаючи лексику, граматику, письмо, орфографію та транслітерацію.

Третім завданням було визначити, як відбувалася модернізація мови іврит, та як вона вплинула на сучасний іврит. У ході дослідження нам стало зрозуміло, що модернізація мови іврит відбувалася двома шляхами: шляхом запозичення слів з інших мов та шляхом утворення нових лексичних одиниць. У нашій курсовій роботі ми розглядаємо другий спосіб. Наприкінці XIX - на початку XX століть цим активно займалися Еліезер Бен Єгуда та Комітет мови іврит. Саме тому у першій половині практичної частини ми проаналізували діяльність Комітету на ниві утворення неологізмів.

У першому підрозділі другого розділу ми розповіли про те, як починалася практика утворення нових лексичних одиниць у мові іврит. Все почалося з того, що Еліезер Бен-Єгуда заснував у 1889 році «Літературний комітет» (וועד ספרות, Ваад Сифрут), який багато людей знають під назвою «Комітет мови іврит», а у середині XX століття з нього буде утворена «Академія мови іврит». Ця організація займалася модернізацією івриту шляхом утворення нових слів.

Для початку, було важливо дізнатися, у яких напрямках працював Комітет. Підсумовуючи усю інформацію, яку ми проаналізували, було виділено кілька великих семантичних полів:

1. Наукова лексика: математика; фізика; хімія; ботаніка; анатомія. Часте звернення до слів цієї групи демонструє прагнення Комітету довести, що оновлювана мова придатна для наукової діяльності. У 20-ті роки 20 століття в Ізраїлі велися гарячі суперечки про те, якою мовою слід викладати у новостворених у Палестині школах та вищих навчальних закладах. Показати заможність івриту як мови науки була надзвичайно важливою задачею у цей період.

2. Повсякденна лексика: одяг; назва продуктів харчування та кулінарних страв; кухонне начиння; електрика, телефон та телеграф; привітання та формули ввічливості; будова лампи; будова скрипки; взуттєва справа, теслярська справа, дорогоцінні камені. Бен-

Єгуда «вважав, що тільки коли іврит стане мовою домашнього спілкування, він буде посправжньому відроджений». Оновлення повсякденної, розмовної лексики було справою першорядної ваги.

3. Лексика, що стосується нових для єврейського дискурсу областей дійсності (професійних і повсякденних): гімнастика; назви рослин; комахи; будівельна справа; лісова справа; типи молотків, кусачок, дрилів; дитячий садок. Тепер, коли народ знову починав життя на власній землі і активно вів будівництво нового сучасного суспільства, відсутність термінів цього семантичного поля відчувалося особливо гостро. Іврит ніс із собою цілу нову семіотику, що відображала сфери життя, однаково нові для жителів ішувів та для мови іврит.

Після цього ми проаналізували основні принципи, згідно яких утверджувалися неологізми, а саме:

- 6) наскільки можливо — від давньоєврейського кореня, що зустрічається в Танасі чи талмудичній літературі;
- 7) у другу чергу — від семітських коренів: арамейських, ханаанейських, єгипетських і арабських;
- 8) Комітет не потребує іноземних слів з несемітських мов, навіть якщо вони прийняті у всіх індоєвропейських мовах; Комітет намагається, наскільки це можливо, затвердити для кожного поняття нові слова від семітських коренів;
- 9) для наукових понять, яким немає назви в джерелах, Комітет намагається вигадати назви відповідно до наукової природи цих понять, а не ґрунтуючись на сенсі відповідних їм термінів в індоєвропейських мовах;
- 10) Комітет намагається створювати слова, які будуть не тільки правильні з погляду граматики, але й красиві за зовнішньою формою та за звучанням, які відповідали б духу мови.

Таким чином, можна сказати, що загалом теоретичні положення про роботу Комітету у справі затвердження нових термінів дотримуються: в основному використовуються давньоєврейські корені, які беруться з усіх історичних верств мови; якщо не вдається знайти корінь в івриті, як основа обирається якийсь семітський корінь. Однак коли йдеться про створення слів із чистого аркуша, членам Комітету очевидно складно абстрагуватися від існуючих у їх рідних мовах слів; встановлювані ними терміни, навіть

ті, що зовні повністю відповідають граматиці івриту і утворюються від принаймні семітського коріння, найчастіше створюються «за мотивами» іноземних слів. Також можна сказати, що діяльність Комітету мови іврит та Еліезера Бен Єгуди були ключовими у справі відродження івриту.

Четверте і останнє завдання, яке ми поставили перед собою - це проаналізувати способи утворення нових лексичних одиниць в сучасній мові іврит. Ця ситуація з утворенням нових лексичних одиниць у мові іврит у наш час описується у другому підрозділі практичної частини. З цього підрозділу ми змогли дізнатися інформацію, яка допомогла нам розкрити тему цієї курсової роботи. Нам стало відомо, що існує декілька основних способів утворення нових лексичних одиниць у сучасній мові іврит. Перший та найпростіший - це утворити нове слово за допомогою кореня та біньяну або мішкалю. Другий спосіб - це взяти корінь або слово з Танаху та дати йому нове та більш сучасне значення. Третій метод - це об'єднання двох слів в одне. До нього хоч і звертаються доволі часто, але він викликає також деякі граматичні проблеми. Загалом, як можна бачити утворення нових лексичних одиниць грає у сучасній мові іврит не останню роль і неологізми продовжують з'являтися та займати своє місце у повсякденному мовленні та вузькоспеціалізованій термінології.

АНОТАЦІЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

היום עברית היא לשון דיבורי ואוצר-מילים שלה הוסף כל שנה באמצעות יצירת מילים חדשים. בעבודתנו הסמינריונית ניסינו לטפל בשיטות יצירת יחידות-המידידה לקסיקליות בשפת עברית מודרנית. התחלנו את מחקרנו מלימוד תולדות השפה. למדנו שעברית היא שפה עתיקה ויש לה היסטוריה עשירה. כשבגרוש היה חור היתה היא לשון דיברי אך עם הזמן הפסיקה. לאחר מכן היתה עברית רק שפת תנ"ך ולא השתמשו אותה בחיי יום-יום. כבר ממאה 19 התחילו ניסיונות להחיות את השפה. אבל כדי להחיות את עברית היה צריך לשרג אותה.

שדרוג קרתה שתי בדרכים: שאילת מילים משפות אחרות (אנגלית, גרמנית ועוד) או יצירת יחידות-המידידה לקסיקליות. בעבודתנו הסמינריונית התבוננו את הדרך השנייה. הצלחנו ללמוד שברצינות התחילו ליצר חידושי לשון משנת 1889 משום שאז הוקם ועד הלשון העברית על ידי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן־יְהוֹדָה ומצדדיו. כדאי גם לציין שֶאֱלִיֶעֶזֶר בֶּן־יְהוֹדָה היה אחד מאישיותות המפורסמים ביותר בתנועת תחיית עברית. על כן הקדישו תשומת לב לו בחלק העיוני. את הפעולת ועד הלשון העברית ניתחנו בפרק השני של בעבודתנו הסמינריונית. היא התבטאה מיצירת מילים חדשות שחסרו בשפה ושלא אפשר בשביל לשון לתפקד בליהן. ועד הלשון העברית ניסה ליצר חידושי הלשון באמצעות שורשים מתנ"ך או שימש מילים מערבית או ארמית.

נאולוגיזמים הם מילים וביטויים חדשים שמתפתחים בשפה ומתחילים להשתמש בהם בתקשורת כתובה ועל ידי העברת מסרים בעלי משמעות מסוימת. הם יכולים להיות נוצרים על בסיס מילים קיימות, להיות מושאים משפה אחרת או להיות נוצרים עקב התקדמות מדעית וטכנולוגית.

היום עסק בֶּן־יְהוֹדָה ממושך על ידי הֶאֱקֶמְיָה לְלִשׁוֹן הָעִבְרִית. הם יוצרים יחידות-המידידה לקסיקליות באופן שונה. הם לוקחים שורשים מתנ"ך, מחברים שתי מילים למילה אחת ועוד. כל שנה הם יוצרים עשרות מילים בסופו של דבר, שימשנו מקורות שונות כדי לעשות חקר איכותי. בעבודתנו הסמינריונית הגשמנו כל המטרות שהיו לנו.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hoffman, J. M. (2004). *In the Beginning: A Short History of the Hebrew Language*. "NYU Press."
2. Shlomo, I., & Benjamin, H. (2001). *The Corpus of Spoken Israeli Hebrew*.
3. Klein, R. C. (2014). *Lashon HaKodesh: History, Holiness, & Hebrew*. Mosaica Press.
4. Kuzar, R. (2001). *Hebrew and Zionism: A Discourse Analytic Cultural Study*. Walter de Gruyter.
5. Association, I. P. (1999). *Handbook of the International Phonetic Association: A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge University Press.
6. Sáenz-Badillos, A. (1996). *A History of the Hebrew Language*. Cambridge University Press.
7. Blau, J. (1981). *The Renaissance of Modern Hebrew and Modern Standard Arabic*. "University of California Press."
8. Fellman, J. (1973). *The Revival of Classical Tongue: Eliezer Ben Yehuda and the Modern Hebrew Language*. Walter de Gruyter.
9. St John, R. (1972). *Tongue of the Prophets: The Life Story of Eliezer Ben Yehuda*. Praeger.
10. Lang, Y. (n.d.). *The Life of Eliezer Ben Yehuda*.
11. Stavans, I. (2008). *Resurrecting Hebrew*. Schocken.
12. Elyada, O. (2019). *Hebrew Popular Journalism: Birth and Development in Ottoman Palestine*. Routledge.
13. *НЕОЛОГІЗМ – Академічний тлумачний словник української мови*. (1974).
<http://sum.in.ua/s/neologhizm>
14. *How a Word is Born - Academy of the Hebrew Language*. (2016, October 13). Academy of the Hebrew Language. <https://en.hebrew-academy.org.il/birth-of-a-word/how-a-word-is-born/>

15. BBC [BBC]. (in press). "“Oldest Hebrew script’ is found.” *BBC News*.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7700037.stm
16. Roth, C. (n.d.). *Was Hebrew Ever a Dead Language*
17. Haaretz [Haaretz]. (n.d.). "Have Israeli Archaeologists Found World’s Oldest Hebrew Inscription?" *Haaretz*. <https://www.haaretz.com/2008-10-30/ty-article/have-israeli-archaeologists-found-worlds-oldest-hebrew-inscription/0000017f-f030-dc28-a17f-fc3712a40000>
18. (2022). מילים חדשות בעברית - רינה יוגל. רינה יוגל. August יוגל, ר. (2022).
<https://www.rytextly.co.il/%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%A2%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%AA/>
19. בר־יוסף, א. (1981). מבוא לתולדות הלשון העברית.
20. Ben-Yehuda, E. (1896). Hashkafah[PDI]; על עניני היהודים בארץ ישראל ויתר[FSI] - Hashkafah[PDI]; על עניני היהודים בארץ ישראל ויתר[FSI] הארצות ועל כל שאלות הזמן[PDI]; על עניני היהודים בארץ ישראל ויתר[FSI] הארצות[PDI] ועל כל שאלות הזמן[PDI].
 2. ועל כל שאלות הזמן
21. ניסן-סיון (תרע"ב). 'זכרונות ועד הלשון. (1970). ישראל, ו. ה. ה. ב. העברית בירושלם: מחברת א.
 השקפה, 6. (1896). בן יהודה, א